

Månadsnytt

Årgång 27 – Nr 7 – Oktober 2011

Sveriges Pensionärsförbund – Seniororganisationen i tiden
Karlskogaföreningen

Apache Lake vid den uråldriga indianleden Apache Trail öster om Phoenix i Arizona, USA.

Foto: Jan-Erik Averås

**Majken Lasson
visade tavlor på
Lördagsträffen
Läs på sidan 4**

**Ulla och Jan-Erik Averås
berättade om sin resa i
Arizona på månadmötet.
Läs på sidorna 12 – 13.**

**Har Ulla gått och
blivit pryflfixerad?
Förklaring på
sidan 14.**

Almanackan

(Sparas lämpligen till nästa nummer av Månadsnytt)

Manusstopp för nästa nummer av Månadsnytt tisdagen den 15 november.

Distribution fredagen den 25 november.

Tisdag 1 november kl. 14.00

Månadsmöte. Missionskyrkans samlingssal.

Leif Björk – 1950-talet i ord och ton.

Se notis! Anmälan till exp. tel. 302 40 senast måndag 31 oktober före kl. 11.30.

Torsdag 3 november kl. 14.00

Träffen. Kafferepet.

Måndag 7 november kl. 14.00

Träffen. Stickkafé.

Fredag 11 november kl. 15.00

Club Solbringen. Ulf Engström visar bilder

från svenska nationalparker. Anmälan till exp. tel. 302 40 senast 9 november kl. 11.30.

Lördag 12 november kl. 10.00-12.30

Lördagsträffen. Träffen. Våra favoriter.

Anita och Tore Bohl underhåller.

Kaffeservering.

Torsdag 17 november kl. 14.00

Träffen. Kafferepet.

Måndag 21 november kl. 14.00

Träffen. Stickkafé.

Lördag 26 november kl. 10.00-12.30

Lördagsträffen. Träffen. Hantverksutställning

med **Karin "Salvia" Eriksson.** Kaffeservering.

Torsdag 1 december kl. 14.00

Träffen. Kafferepet.

Måndag 5 december kl. 14.00

Träffen. Stickkafé.

Lördag 10 december kl. 10.00-12.30

Lördagsträffen. Träffen. Luciatåg.

Glögg- o kaffeservering.

Månadsmöte

Tisdagen den 1 november kl. 14.00

i Missionskyrkans samlingssal

Program:

Leif Björk – 1950-talet i ord och ton

Leif Björk har tidigare besökt oss med ett uppskattat program om 1960-talet.

Nu kommer ett program om 1950-talet.

Vår gäst kommer att berätta om viktiga händelser och till gitarrackompanjemang sjunga några av 50-talets mest populära schlagers.

Kaffe, smörgås, kaka, lotterier.

Efter kaffet får vi tillfälle att rundabordsdiskutera våra förväntningar och önskemål beträffande SPF:s aktiviteter.

Anmälan till expeditionen tel. 302 40 senast dagen före.

VÄLKOMNA!

Kjell Selander

OBS!

Inget Vetgiriga Veteraner i november!

Ansvarig utgivare:
Redaktionskommitté:
Annonser:
Kansli och expedition:

Föreningens ordförande:
Föreningens sekreterare:
Föreningens kassör:
Föreningens hemsida:
Föreningens PlusGiro:
Föreningens Bankgiro:
Tryckning:

Kajsa Werner, tel 072-277 99 39. E-post: kajsa.werner@folkbildning.net
Birgitta Hede, Jan-Erik Averås och Roland Ekelund. E-post: m-nytt@blixmail.se
Vakant
SPF, Solbringen 80, Loviselundsvägen 73, 691 83 Karlskoga. Tel 302 40.
E-post: 0586-30240@telia.com Öppen vardagar kl. 10-12.
Kajsa Werner, tel 541 63. E-post: kajsa.werner@folkbildning.net
Birgitta Hede, tel 536 02. E-post: hede.birgitta@telia.com
Leila Raudsaar, tel 181 01. E-post: leila@raudsaar.com
www.spfkarlskoga.se E-post: christer@lasson.st
94 41 25-4
5715-5640
Karlskoga Grafiska, tel 300 53. E-post: grafiska@telia.com

Ordföranden har ordet

Höstens njutningar ska inte underskattas: att i början av oktober kunna sitta på sin balkong och steka sig i solen är en underbar britt-sommarupplevelse. Och att befinna sig i sin ålders höst är inte att förakta. Mitt på blanka förmiddagen kan man sitta och titta på en bra film, eller en repris av något program man missat. Snart har man vant sig vid mörkret, regnet och frosten - det brukar inträffa runt Allhelgonadagen. Ett lugn infinner sig på ålderns höst. Man behöver inte vara trendig, och erfarenheterna är till hjälp. När min son var liten ville han hellre höra om Andra världskriget än sagor. Och häromsistens kom vi att tala om detta krig, mina barnbarn och jag. Bland annat berättade jag om godissituationen i början av 1940-talet. (Det tyckte de var mycket intressant). Min sondotter frågade då förvånat: "Levde du då?" "Ja", svarade jag förstås. "Va coolt!" sa hon, inte: "är du så gammal?"

Jag och cirka 30 andra pensionärer arbetar som lässtödare i Karlskoga/Degerfors i Rädda barnens regi. Ulla Forsling och Bodil Fagerström är de personer som initierat denna verksamhet. Vi träffar andraklassare på olika skolor, för min del är det Aggerudsskolan som gäller. Man sitter med ett barn i taget en gång i veckan, och de läser högt för oss. Det som krävs av oss är att vi är läskunniga, vuxna och lediga på dagtid. Ibland stannar man upp inför ett konstigt ord, t.ex. fotogenlampa. Och man diskuterar texten för att stimulera läsförståelsen. Ibland halkar man in på annat: Melodifestivalen eller andra program på TV. Let's dance står också högt i kurs, även hos mig, och det gjorde stort intryck, när jag berättade att jag kände Figge Norling, och att han var från Karlskoga, flera barn samlades omkring mig då. Det blir prat om djur också, om texten handlar om sådana. Alla har eller vill ha ett djur: hund, katt eller häst är mest populära. Och när det lackar mot jul, kan man få flera bra julklappstips, när det gäller klappar till barn i släkten.

För övrigt träffar jag ju mest seniorer, eftersom vi är jämnåriga. Men andraklassarna är ett upplivande inslag i tillvaron, och det känns som att man gör något viktigt. Läste för någon månad sedan att läsförståelsen på lågstadiet i Stockholm försämrats. Lärarna på Aggerudsskolan säger att de inte skulle ha en chans att ge lika mycket lästräning i en andraklass med kanske 28 elever. Så om ni seniorer vill göra en insats för barn, tveka inte, ni behöver inte alls vara lärare, bara vuxna, läskunniga människor.

Kajsa Werner

Höstträff för 80+

Alla som är födda 1931 eller tidigare är välkomna till höstträffen för 80+-medlemmarna.

I stundande adventstid ses vi i **samlings-salen i Missionskyrkan torsdag 24 november kl. 14.00.**

Siw Philipson gästar oss och berättar om Kontaktens verksamhet.

Kaffe, smörgås, sång och musik utlovas!

Glöm inte att göra anmälan till expeditionen tel. 302 40 senast tisdag 22 november före kl. 11.30.

Kulturrundan

nästa gång den 9 november

I förra numret av Månadsnytt ställdes frågan: **Finns det några som kan tänka sig att hjälpa till?** Frågan återkommer nu. Hoppas på trevligt samarbete!

Du som vill hjälpa till: Hör av dig till SPF:s expedition!

Kajsa Werner

Vi hälsar följande nya medlemmar välkomna

Erna Andersson, Slättervägen 9
Lena Kinell, Grenadjärvägen 14 D
Marita Lennartsson, Äspedalen 135

Lördagsträffen: Majken Lassons vernissage

Att Majken Lasson har inspirerats av naturen och hembygden framgår tydligt när man ser hennes vävda tavlor.

De större tavlorna är vävda av mattträsor och de mindre av garn, alla med naturmotiv och de flesta från hennes hemtrakt nära Kungshamn.

Material

För att få material till alla tavlorna har Majken använt avlagda kläder och ibland färgat gamla lakan. Någon gång händer det att det blir ett tygin-köp för att få tag i en viss färgnyans för ett speciellt motiv.

Motiv från hemtrakten

Majkens känsla för hemtrakten med himmel, hav och kustlandskap har gett upphov till mycket välkomponerade motiv och milda vackra färgkombinationer.

Ramarna tillverkar Christer Lasson och Majken målar dem i färger som harmonierar väl med motivet.

Att komponera en tavla, skaffa material i de önskade färgnyanserna och sedan väva tavlan tar na-

Majken Lasson vid tavlan med inspiration från Buskär.

Stenbogen.

Island, Tingvalla.

turligtvis lång tid. Hur lång tid det tar kan man möjligen ana om man själv har ägnat sig åt någon form av textilt handarbete eller konsthantverk.

Bilderna på den här sidan visar några av under-tecknads favoriter. En annan betraktare hade kanske gjort ett annat urval. Det fanns sannerligen många vackra motiv.

Det var många SPF-are som besökte Majkens utställning på Lördagsträffen. Tavlorna fanns kvar i 2 veckor och man kunde därför se dem även på nästa Lördagsträff.

Islandsmotiv

Majken har också funnit motiv under en resa till Island. De många grå och milda gröna nyanserna speglar mycket väl det karga isländska landskapet, som man kan se på tavlan här intill från en av Islands mest välkända platser.

Text och foto: Birgitta Hede

Dags att reflektera

Nu när hösten har kommit, med mörker och andra dåliga siktförhållanden, är det dags att se över våra reflexer när vi ger oss ut i trafiken. Det gäller både gående, cyklister och hundar. Även redskap såsom cyklar, rollatorer, barnvagnar, sparkar, lekfordon etc. måste ha godkända reflexer. Reflexerna bör sitta lågt och vara synliga från alla håll.

Om du har en bra reflex, ser en bilförare dig på cirka 125 meters avstånd med halvljus. **Utan reflex syns du inte förrän på 30 meters håll!**

Olika typer av reflexer

Numera finns det reflexvästar, jackor, väskor, ryggsäckar med mera som har insydda reflexband. Övrigt reflexmaterial såsom reflexbrickor, klämmor och stripes med kardborrelåsning finns bl.a. på apoteken. De är kvalitetsmärkta enligt SIS och CE-standard.

Reflexer åldras och håller inte hur länge som helst. Normal livslängd är ca tre/fyra år och de bör bytas ut regelbundet.

Vi syns när det skymmer önskar

*Per-Olov Backman
Trafikombud*

Spanska

Till dig som har läst lite spanska, kanske för rätt länge sen!

Om du vill komma i gång på nytt, så är du välkommen i vår lilla grupp på torsdagar kl 14 – 15.30.

Kontakta Birgitta Hede, tel 536 02 eller per mail: hede.birgitta@telia.com

Crazy for You

Om du inte kom med på SPF:s fulltecknade resa till Karlstad så har du här en ny chans!

Konsertföreningen har en resa dit söndag 13 november.

Buss kl 13.15 från busstationen. Föreställningen är kl 15. Pris: 450 kr (resa, föreställning och fika i pausen).

Ring Marie-Louise Naucér 0586-545 84.

Julbord

Lördagen den 10 december kl 13.00 på

Degernäs gård

Pris: 395 kr (exkl. dryck)

betalas direkt på plats

Buss 502 går från Karlskoga busstation 11.35 (eller 12.35 men då kommer du knappt i tid). Gå av vid Allén till herrgården, därifrån är det max. 10 min promenad. (Pris 33 kr enkel resa.)

Om du har svårighet att ta dig dit, kontakta exp. så försöker vi hjälpa till med bilskjuts.

Anmälan (bindande) till exp. tel 302 40 senast 10 november.

VÄLKOMNA!

Lars Hörman

Julpraliner

Vi bakar julgodis tillsammans med en konditor (Mattias Färenmark) onsdag 14 dec kl 18.00 – ca 21.30.

Vid mer än 20 anmälda kör vi en andra kurs torsdag 15 dec, samma tid.

Kostnad totalt ca 200 kr/person (betalas direkt på plats). Du får med dig ca 150 st praliner hem!

Lokal är ännu inte fastställd (men det blir i Karlskoga). Meddelas i Månadsnytt i november.

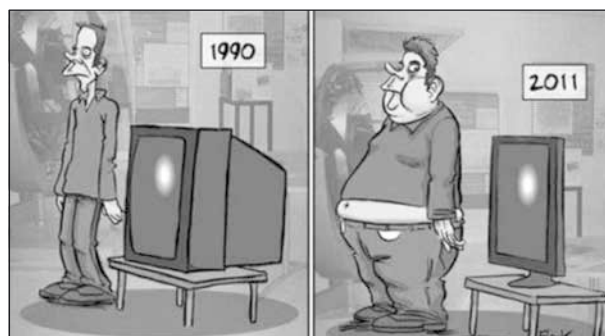
Anmälan till exp. tel 302 40.

OBS! Det gäller att vara snabb, för det finns bara totalt 40 platser.

VÄLKOMNA!

Lars Hörman

20 års utveckling

Månadsmöte: Marian Väpnargård berättade om prästgårdar

På månadsmötet den 4 oktober fick deltagarna en rejäl dos kulturhistoria av Marian Väpnargård.

Kjell Selander presenterade Marian Väpnargård bl.a. med det träffande ordet mångkulturell. Hon kåserade kunnigt men ändå lättsamt och trevligt om prästgårdar och deras historia.

I en numera svunnen tid var det årstiderna och kyrkoåret som präglade tillvaron. Kyrkan var centrum och symbolen för gemenskapen.

Nära knuten till kyrkan var prästgården, som även var både kommunalhus och socialbyrå med många funktioner. Prästgården var också ett upp-bördsverk i miniatyr (lön ”in natura” till prästen).

Marian Väpnargård berättade och läste för oss.

Prästfruns betydelse

Även prästfrun hade en viktig funktion med hög status. Marian har själv varit prästfru och berättade med glimten i ögat om när hon som nybliven sådan inte förstod att hon skulle ta först av tårten vid en kaffebjudning. Men hon lärde sig snabbt att så var det.

Tidigare hade prästfrun en del uppgifter som Marian dock klarade sig ifrån. En sådan var att klä brudar, vilket bl.a. Selma Lagerlöf har berättat om. Det fanns ofta ett förråd av kläder och prydnader för brudutstyrseln.

Prästgårdarnas historia

Prästgårdarnas historia är lång. Prästfamiljen hade som regel ett jordbruk att försörja sig på. Uttrycket ”ett fett pastorat” är välkänt. Det var nog ofta vad prästen eftersträvade. Först 1910 fick prästerna lön. Marken övergick då till s.k. prästgårdsarrendatorer.

Tjänstebostadstvånget upphävdes först 1987. Många prästgårdar har nu gått skiftande öden till mötes som t.ex. hembygdsgrändar, fritidsgårdar och till och med restauranger. Det vanligaste är kanske att prästgårdar blir privatbostäder. En följd av detta är att vi nu inte längre har tillgång till dem.

Prästgårdar i litteraturen

Marian berättade även en del om prästgårdarnas betydelse i litteratur och film.

Ett exempel är Göran Tunströms Prästungen, där han berättar om sin barndom i prästgården i Sunne. Lite lättsammare är Anna Maria Lenngrens Den glada festen, som börjar: ”Uti prästgårdn slarmades med mortlar”. Marian nämnde också filmen Den goda Viljan (regi av Bille August efter manus av Ingmar Bergman, känd prästson).

Många kända söner och döttrar

Prästgårdar har fostrat många slags kulturpersonligheter. Marian berättade om Carl von Linné, Esaias Tegnér och Anders Fryxell.

Att präster ofta hade många barn är välkänt. Här har nämnts ett antal prästsöner. Men prästdöttrarna då, vad gjorde de? Ofta gifte de sig med präster, men det finns en hel del prästdöttrar som har blivit kända på egna meriter. Några exempel är psalmdiktaren Lina Sandell och konstnärerna Maja Fjaestad och Märta Måås-Fjetterström.

Marian hade mycket mer att berätta, det här är bara ett litet referat. Hon slutade med det lite vemodiga konstaterandet: Vi är nog de sista som kommer ihåg prästgårdarna!

Marian Väpnargård tackades med blommor och kraftiga applåder för den intressanta inblicken i prästgårdarna och deras historia. Det var kunnigt, roligt och mycket livfullt berättat. Eller för att citera Kjell Selander när han tackade vår gäst: Vi prisar det goda berättandet!

Text: Birgitta Hede Foto: Roland Ekelund

*Vi finns, om
du behöver oss!*

Med personligt engagemang
präglat av omtanke och
valfrihet, hjälper vi dig med
allt som rör en stilfull och
värdig begravning.

Varmt välkommen !

Värmlandsvägen 2
Karlskoga
Tel: 0586 - 534 10

FONUS

Jour dygnet runt • fonus.se

Var finns ditt testamente?

Tyvärr försvinner ofta testamenten. Hur blir
arvsfördelningen då? Förvarar du det hos
oss garanterar vi att det kommer fram.

Vi hjälper dig, för en tryggare vardag.

Värmlandsvägen 2, Karlskoga.

Tel 0586-545 72.

HSB KARLSKOGA-DEGERFORS

**HYRESRÄTT ELLER BOSTADSRÄTT
HSB ÄR ALLTID RÄTT**

HSB – där möjligheterna bor

Rapport från KPR-sammanträdet 20 september

Vid det senaste mötet med Kommunala Pensionärsrådet representerade jag SPF.

Eftersom det har förflutit en tid sedan mötet kan det som överlades under mötet i vissa fall vara inaktuellt, men jag vill ändå redovisa några viktiga frågor som avhandlades.

Nuläge i lokalutredningen

Utredaren Jukka Tekkonen har uppdraget att ge förslag på hur kommunen kan minska kommunens lokalutrymmen med 27 0000 kvadratmeter för att anpassa dessa till en minskande befolkning och för att också minska kommunens kostnader.

Jag nöjer mig med att här presentera de delar som kan beröra oss pensionärer.

På sikt kommer de 40 boendeplatser som idag är inrymda på lasarettet att ersättas av nytt och bättre anpassat boende utanför sjukhusområdet. En nybyggnation planeras, vilket enligt Tekkonen blir både billigare, bättre och ger ett mer effektivt utnyttjande än att bygga om befintliga lokaler.

Geologen

Serviceboendet vid Geologen uppfyller idag inte den standard som krävs för ett serviceboende. Bostäderna är med sina loftgångar mindre väl anpassade, de är i dåligt skick och drar mycket energi. Kommunens kontrakt med Hyresbostäder för Geologen går ut 30 juni 2013.

Högehus

För Högehus del gäller kontraktet till slutet av 2012. Flera av lägenheterna där står redan tomma och medför onödiga kostnader för kommunen. Högehus skulle enligt förslaget kunna bli ett seniorboende.

Behovet av bostäder för äldre ökar och planer finns också att reservera fler bostäder som seniorboenden.

Åtgärdsplan för en budget i balans inom vård och omsorg

Ni har säkert följt med i den rapportering som förekommit i dagspressen om planerade neddragningar inom dagrehabiliteringen och den dagverksamhet som bedrivs på Nickkällan och Bergmästaren. Protesterna är motiverade och därför har beslut om förändringar skjutits på framtiden av Socialnämnden. Andra alternativ måste utredas eftersom behovet av rehabilitering och social samvaro är viktigt.

Den föreslagna neddragningen av antalet korttidsplatser på Treklövern har också reducerats något för att bättre klara behovet av avlastning för anhörigvårdare, men också i avvaktan på ett mer anpassat boende efter sjukdom som lett till funktionsnedsättning.

Minskande skatteintäkter

Invånarantalet minskar inte lika mycket som tidigare, kunde kommunalrådet Niina Laitila rapportera, men skatteintäkterna till kommunens verksamhet fortsätter att minska med budgetunderskott som följd, om inte verksamheten anpassas till detta.

Investeringar

Investeringsvolymen i Karlskoga är just nu stor. Möckelngymnasiet byggs om. Detsamma gäller badhuset. Bland nybyggnationer kan ny brandstation och ett nytt vårdboende nämnas. Här finns stora utmaningar att hantera på ett klokt sätt!

Marie-Louise Naclér

Allt under ett tak!

Öppet alla dagar 8-21

Telefon 676 70

MAXI
ICA STORMARKNAD
KARLSKOGA

**Glöm inte gravsmyckningarna till Allhelgona!
Hos oss hittar du olika modeller.
Du kan även beställa!**

Sandvikens Köpcentrum, Karlskoga • Telefon 348 05

Öppet: Måndag-fredag 10-18. Lördag 10-14

Välkomna in!

Amanda med personal

 Klipp ut kupongen och ta med den till butiken!

Orolig för vattnet och värmen i huset i vinter?

Lugn, det ordnar vi!

Ring oss så kommer vi och besiktigar vatten- och värmesystemet utan kostnad i din villa eller sommarstuga, så att inget läcker eller kan frysa sönder i vinter. Om något behöver åtgärdas gör vi det till ett bra pris med full garanti. Annars kostar det ingenting. Ring oss idag eller kom in i butiken och boka tid för ett kostnadsfritt hembesök. Sedan kan du vara trygg hela kalla vintern.

Bad & Värme. Dina VVS-proffs i Karlskoga.

**Bad & Värme Örebrovägen 27 Tel 0586-350 50
Öppet: Mån-Fre 10-17 Lör 10-13**

Äldre- och anhörigdagen i Folkets hus innehöll mycket: underhållning, utställningar och ett oförglömligt föredrag

Den 6 oktober var hela Sveriges anhörigdag och i Karlskoga ägde aktiviteterna som vanligt rum på Folkets hus.

Arrangemanget var välbesökt och uppskattat av många.

Utställningar

Utställningarna hade den här gången placerats i källaren. Alla pensionärsföreningar var naturligtvis representerade. Av Demensförbundet kunde man få en hel del information. Apoteket har mycket att komma med, som till exempel en intressant liten skrift om läkemedel för äldre.

Svenska kyrkan kan ge mycket stöd och en viktig instans är Hjälpmedelsinstitutet (bra information finns på www.teknikforaldre.se). Hjälpmedel för äldre är minsann inte bara käpp och rullstol. Det finns mängder av fiffiga hjälpmedel. Karlskoga kommun var naturligtvis med på flera sätt och informerade om Biblioteket, Fixarservice, stöd till anhöriga m.m.

Underhållning

Underhållningen kom från Wermland Opera och bestod av en kavalkad av låtar från 60-talet. Sång och musik framfördes med mycket humor och känsla för olika stilar. Teatersalongen var välbesatt och applåderna kraftiga.

Föredrag med humor och allvar

Men huvudpunkten var i alla fall föredraget av Lasse Gustavsson, brandman från Göteborg, som vi nog alla känner till. Föredraget var dubblerat

och undertecknad deltog vid andra tillfället. Han berättade engagerat och roligt. Man hade tårar i ögonen någon gång, men skratten var många.

Vi fick en resumé av händelsen. Det var ett gasmoln (propan) stort som Globen ungefär som exploderade runt brandbilen som Lasse och hans arbetskamrat befann sig i. Det var 30 år sen nu. Lasse var då 24 år och hade jobbat som brandman i en vecka! Kamraten avled efter 1 månad, men det visste inte Lasse förrän långt efteråt, för han var nersövd i 2 månader. Han berättade drastiskt och roligt om den långa vägen tillbaka.

Det verkliga lyftet kom efter några månader när han kunde börja lära sig gå igen. Då, sa Lasse, bestämde jag mig för att jag ska vandra i Sarek igen. Hör och häpna: Ca 1 år senare gjorde han det!

Det fanns mycket att ta till sig för vårdpersonal som lyssnade, och minst lika mycket för alla oss andra. När man ligger där och inte ens ser något, kan man t.ex. tydligt känna om de personer som jobbar tillsammans trivs ihop. Då sprids en lugn och glad stämning. Gissa om det är bra för patienten!

Vi fick som åhörare i uppgift att fundera över medlidande jämfört med äkta medkänsla, två begrepp som kan låta ungefär lika, men det är en himmelsvid skillnad. Vi fick några exempel, men budskapet var att tänka efter själv.

Vad är viktigt i livet?

Man tog med sig mycket från föredraget. En viktig sak är hur synen på livet förändras när man har fått kämpa för att överleva. Man börjar inse vad som är viktigt. Det kan vara så enkelt som att få vatten när man är riktigt törstig. Det kan, som i Lasses fall, också vara att få se igen efter flera mörka månader, eller att börja gå igen efter månader i en säng. Han var ju bara 24 år!

Det som Lasse Gustavsson förmedlade allra mest kan nog sammanfattas med orden **humor och livsglädje**. Det kan vara bra att tänka på honom när man är bedrövligt förkyld och tycker lite synd om sig själv.

Birgitta Hede

”Kungseken” och ”Röda boken”

Sammanställt av Bertil Edling

Så är det dags igen för **gumman November** att komma tillbaka och med sin flaxande kappa och bortvända ansikte streta sig fram genom blåst och regn mot skymningen, ty nu stundar disigt gråväder, blötsnö, halt väglag och stormigt väder. Burr, burrr! Vi vänder våra tankar från novembervädret och tittar istället i historieboken:

Det var i november för drygt 400 år sedan som Gustav Vasas näst äldste son, Johan, gick ur tiden (1592). Han hade då regerat vårt land under nästan ett kvarts sekel som **Johan III** från 1568. Både hans tillträde och slut kom att ske under dramatiska förhållanden.

En händelserik fas i Johans tillträde som kung är som bekant knutet till vår lokalhistoria – om vi nu vågar lita på Erik Fernows gamla berättelse såsom vi är vana att läsa den på anslagstavlan vid **Kungseken** ute vid Lunedet. Där träffades nämligen på hösten 1568 bröderna och tillika hertigarna Johan och Karl för att göra uppror mot sin äldre broder, kung **Erik XIV**. Enligt sägnen lät hertigarna besegla överenskommelsen genom att bära eklöv i sina hattar och Karl lät rista in sitt namn i eken. Det är möjligt att Fernows berättelse är en del i historien om Erik XIV:s avsättning, som huvudsakligen kom att bero på kungens konflikter med högadeln och de s.k. **Sturemorden**. I ett anfall av vansinne deltog han själv i mordandet av rikets högsta adelsmän och försökte sedan förgäves smita undan ansvar genom att lägga skulden på sin rådgivare, **Jöran Persson**. Och till råga på allt gjorde han därefter sin älskarinna, bondflickan **Karin Månsdotter**, till drottning. För den bördsstolta adeln var detta en outhärdlig skymf eller som det uttrycktes ”Adelen styggades vid att tjäna en sådan drottning, hertigarne kunde ej lida en sköka vara deras svägerska”. Det blev uppror som slutade med att Johan erkändes som kung och Erik avsattes, fängslades och hölls i fängsligt förvar till sin död – måhända förgiftad via ärtsoppa. Historikerna är oense.

Johan III var praktälskande. Att bygga var hans vurm och troligen har ingen annan svensk kung byggt och förskönat så många redan befintliga slott och offentliga byggnader som han. Men hans bygg-

Stockholm på Johan III:s tid. Slottet Tre kronor dominerar stadsbilden. Johan lät ”försköna” slottet genom att vitmåla det och göra taket rött.

iver ledde också till enorma kostnader för landet. Han var gift med **Katarina Jagellonica**, syster till den mäktige polske kungen. Det betydde åtskilligt för Johan när han ville utvidga Sveriges inflytande i Norden. Med henne hade han sonen **Sigismund**.

Här ges inte plats och är heller inte meningen att redovisa vad som hände under Johans regeringstid. Vi har nämnt dramatiken kring hans tillträde som kung. Hans sista år och tiden närmast därefter blev också dramatiska för landet som en följd av den kyrkliga strid som blossade upp. Drottningen var hängiven katolik och genom henne blev även kungen positivt inställd till katolicismen, fastän det knappt var femtio år sedan hans far Gustav Vasa genomfört reformationen i vårt land och avskaffat alla ”papistiska påbud”. När Johan så lät införa en ny gudstjänstordning efter katolsk förebild, den s.k. ”**Röda boken**” (1577), så kallad efter sina röda pärmar, väckte det starkt motstånd framför allt inom prästerskapet. Johan försökte med maktspråk bryta detta och många präster tvangs i landsflykt – men de fick då en fristad hos hertig Karl som vägrade införa ”Röda boken” i sitt hertigdöme. Motsättningarna eskalerade sedan snabbt och kunde lösas först flera år senare efter Johans bortgång och ett inbördeskrig, följt av en blodig räfst, ”Linköpings blodbad” innan vår egen hertig Karl tog över kungamakten och blev **Karl IX**. Men då är vi redan inne i början av 1600-talet.

Eva Dällerud – en eldsjäl på Lördagsträffen

Lördagsträffen hade den 8 oktober besök av Eva, teaterpedagog på Kulturskolan. Där finns Kulturkul där barn, ungdomar och unga vuxna med funktionshinder kan få anpassad undervisning i teater, dans, musik och bild. Man strävar efter att eleverna skall hitta sitt eget uttryck genom lust och upptäckarglädje. De får dansa och improvisera för att stimulera fantasin och öva upp kroppsspråket. Projektet startade 2006 med medel från bl. a. Allmänna arvsfonden. Eva var en av tre från Karlskoga kulturskola som fick gå på utbildning. Kursen gav mycket inspiration.

Kulturkul

Kulturkul startade med tio elever från Särskolan plus några vuxna med Downs syndrom. Det gällde att hitta varje individs möjligheter. Några kunde inte prata! Några var väldigt låsta till detaljer – ville bara göra en sak. Det kräver mycket tålamod och lirikande från Eva och hennes medarbetare.

Teaterföreställningar

Man har haft fyra teaterföreställningar, där man har blandat Kulturkuls elever med elever från andra teatergrupper. Första året gav man föreställningen ”Prinsen” som handlade om en pojke som var född med åsnehuvud. I år satte man upp ”Bubblan” som handlar om en fritidsgård som skall läggas ned. Nästa år blir det pjäser som bygger på Astrid Lindgrens verk. Premiär blir strax före påsk.

Pengarna är slut – vad händer sen?

Man förstår att det krävs mycket arbete av dem som arbetar med Kulturkul. När barnen kommer i tonåren får många problem med sig själva och sin identitet. Pengarna för projektet är slut. Det har bildats en internationell förening där man kan söka pengar från olika institutioner.

Många hade frågor att ställa och Eva tog god tid på sig att svara på dem. Med en varm applåd visade publiken sin uppskattning.

Text: Majken Lasson

Från indiankultur oc

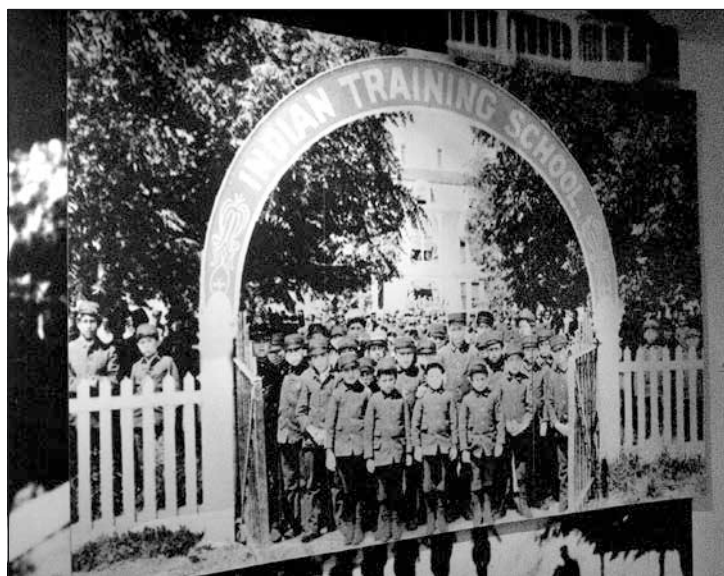
När Ulla och Jan-Erik Averås tog oss med på en resa i ord och bild i Arizona och Nevada fick vi uppleva kontrasternas USA.

Vi fick höra om de amerikanska indianernas fascinerande men tragiska historia och fick också se den hisnande och vackra naturen i och runt de många canyons, som finns i USA. Övergången till det ljuva livet i det grälla och neon-upplysta Las Vegas gav oss verkligen en hel del att fundera över.

Indiankulturen

Det finns 21 olika indianstammar i Arizona, vilka lever i reservat spridda i stora delar av staten. Den största stammen är Navajo-indianerna. Navajospråket kom att användas under andra världskriget av de amerikanska stridskrafterna för att sända kodade meddelanden mellan de olika enheterna. Japanerna lyckades aldrig knäcka koden.

Andra kända stammar är Hopi, Apache, Sinagua m fl. En del av stamnamnen känner man igen från sin barndoms indianböcker.

Ett gammalt foto från en indiansk skolklass.

Ulla berättade också med inlevelse om den permanenta utställningen, vilken (i översättning) bär namnet ”Kom ihåg våra indianska skoldagar”. Den skildrade hur det amerikanska samhället skilde indianbarnen i tidig ålder från deras föräldrar för att skicka dem till internatskolor långt hemifrån. Detta var tänkt som ett sätt att tvinga dem att överge sin kultur och sitt språk. De texter skrivna av långtande och övergivna barn som Ulla läste i översättning illustrerade hur olyckliga barnen kände sig. Man kommer osökt att tänka på hur australierna på liknande sätt behandlade aboriginerna.

h canyons till det ljuva livet i Las Vegas

Ulla och Jan-Erik tog oss sedan till många platser med anknytning till den indianska kulturen, till deras forntida och existerande boenformer, vi fick höra berättelser hur indianerna kunde utnyttja naturens växter, osv.

Som avslutning på sin skildring av indianernas livsöde läste Ulla en kort indiansk legend med namnet "Hur regnbågen kom till". Legendens berättar hur Den Store Anden gör så att blommorna inför vintern, i stället för att vissna och dö, får visa sig igen med alla sina färger i form av en regnbåge.

Canyons och öknar

Ulla och Jan-Erik visade många vackra bilder av olika canyons – Grand Canyon är inte den enda i USA - med sina fantastiska "skulpturer" av sandsten. De vackraste vyerna i USA anses vara utefter "Apache Trail" som de också besökte med sin bil. Vägarna var ofta farligt kurviga och branta och förmodligen blundade en och annan som inte var upptagen med att styra och köra bilen.

I Arizonas vidsträckta öknar runt staden Tucson kan man se kaktusar, en del flera meter höga med långa "armar" (gre-

Ett väldigt speciellt ökenlandskap, Painted Desert i nordöstra Arizona.

nar), med och utan blommor. Den höga saguarokaktusen t ex kan bli mellan 175 och 200 år gammal när den helt plötsligt vissnar ner och dör.

"Petrified Forest", den förstenade skogen, innehåller nerfallna träd som för ca 225 miljoner år sedan begravdes i aska från vulkanerna i området. Så småningom förvandlades dessa träd genom en särskild process till stenar som nu skiftar i regnbågens alla färger.

Las Vegas

Vad vore en rundresa i staten Arizona utan ett besök i den angränsande staten Nevada med spelstaden Las Vegas? Vi fick se ett antal kvällsbilder från ett glittrande Las Vegas men Ulla sa att "de inte spelade något". Det framgick i alla fall tydligt och klart att det inte var Las Vegas utan indianerna och deras kultur som gjorde det djupaste intrycket på Ulla och Jan-Erik under denna rundresa i Arizona och Nevada.

En skog av saguarokaktusar.

*Text: Roland Ekelund
Foto: Jan-Erik Averås*

Är det någon mer än jag som har blivit lite pryloffixerad på gamla dar?

Jag tänkte börja min lilla sida idag med att lovsjunga en PRYL!

När man ligger där på ortopedavdelningen med en alldeles ny höftled och i princip är ganska hjälplös i vissa stycken, så får man besök av en dam som säljer finurliga saker som skall underlätta tillvaron efter hemgången. Jag kom osökt att tänka på månglarna i templet från min bibliska historia. Men av de saker jag införskaffade (bl.a. en fullständigt idiotisk strumppådragare, som bara är användbar för korta sockor) har en blivit mig mycket kär, nämligen en s.k. Polyfix – en långskaftad tång, som behändigt plockar upp t.ex. det man tappar på golvet. För det gör man ju emellanåt! Nu har jag blivit en virtuos på att handha denna helt eminenta grunka.

Man kanske skulle kunna anordna en kurs i handhavandet av den här prylen. ”Hur du bäst utnyttjar din Polyfix” kunde bli rubrik på kursen ifråga. Med den tar jag på mig strumporna, plockar upp posten från hallgolvet o.s.v. i all oändlighet. Jag tror inte ens man behöver vara lite handikappad för att ha användning för en Polyfix – jag ställer mig dagligen frågan: ”Var har du varit i hela mitt liv?”

I rättvisans namn skall jag väl tala om att man får många underlättande hjälpmedel helt gratis också, t.ex. duschpall och förhöjningsdynor till stolar m.m.

Något som inte gör en glad är den storm som nu blåser kring den nye S-partiledaren Juholt. Hur i all världen kan en person i hans ställning bära sig så urbotat klantigt åt och hur slappa är egentligen rutinerna i riksdagens ekonomiorgan? Det värsta är att en sådan här historia späder på politikerföraktet som redan är nog så utbrett. Ja, i skrivande stund (13/10) vet vi ju ännu inte slutet på historien, men nog har han skadat och skakat sitt parti rejält!

Just idag har partiets ”egen” tidning Aftonbladet rotat i hans gamla reseräkningar och hittat diverse graverande poster – vilket gör mig skrämmd över vilken makt medierna har idag och hur man utnyttjar den!

Nej, det var bättre förr! När Tage Erlander avli-

dit, kom hustrun Aina upp på riksdagskansliet och återlämnade tvenne blyertspennor som maken använt hemma. Ack ja, det var tider det!

Just nu är jag i valet och kvalet om jag skall gå iväg och ta en influensaspruta! Trots att vi alla fått veta att det är ett helt annat vaccin än det som användes mot den s.k. svininfluensan, så är jag lite klugen, men det slutar väl med att jag snällt vandrar iväg till Karolina och sedan invaggar mig i tron att jag skall förskonas från alla hemska farsoter!

Nu har vi upplevt några riktigt soliga och vackra höstdagar med klar och lite ”krispig” luft – jätteskönt. Det enda som hänger över mig nu är att förpassa alla vackra blommor som glatt mig i sommar till svarta sopsäckar f.v.b. Det är alltid lika vemodigt – ett definitivt hej då till sommaren!

Men vi hörs igen, om jag har något att förtälja. Ha det bra!

Ulla

Jag är kanske inte lika smidig som förr. Men vem vill se en äldre dam gå mer i spagat?

Ur
Gunilla Dahlgrens
Ingen ålder för en
domkyrka

? Gåtfullt ?

av Birgitta Hede

Här kommer lite ätbart igen. Det kan vara fisk, skaldjur, kött, frukt, grönsaker, godis, bakverk . . . i samtliga fall **bara ett ord**. (Stavningen stämmer som vanligt inte alltid.)

1. Kinesiska
2. Dansant nasse
3. Engelsk sjö
4. Matställe för journalister?
5. Våt betesmark
6. En vokal är särskilt lycklig
7. Taggigt örngott
8. Knutit ett slags knut

Lämna svaren på SPF:s exp. senast fredag 11 november även om Du inte löst allt. Du kan också skicka mail till: hede.birgitta@telia.com.

Vinsten lottas ut bland alla som har 5 rätt eller mer.

Svar och vinnare i nästa nummer.

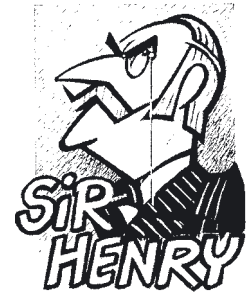
Svar på gåtor i septembernumret

1. Dit kom man förr när psyket krånglade + där hamnar så småningom varenda värmlänning **Hispaniola**
2. Frakta en portion med båt **Rhodos**
3. Affärskedja med kristen symbol **Korsika**
4. Tjäderlåt i jordbruksredskapet **Sicilien**
5. Metallstång är gjord av järn **Tenerife**
6. Här måste man gå i trapporna **Hisingen**
7. Vacker behärskar operastycke **Gran Canaria**
8. Samekvinna med namnsdag 8 sept. **La Palma**
9. Kall gammal skald **Svalbard**

Vinsten lottades på **Ulla Aspeli**, Moränvägen 30, Karlskoga, som får hämta 2 st. Trisslotter på SPF exp.

Sir Henrys gamle vän Doktor Gustafsson berättade om när han gick ronden och kom fram till gamla fru Svensson. Han lade märke till några konstiga ryckningar hos henne och frågade därför:

- Är konvulsionerna besvärliga, fru Svensson?
- Nej, doktorn, inte alls, jag bara ligger här och niger!

Lite mer från sjukvården:

– Se inte så förfärad ut, min gode man, sa doktorn till patienten. Det är inte farligt. Jag har förresten själv haft samma sjukdom.

Patienten:

– Men inte samma läkare.

Mor Karin var hos doktorn för en grundlig undersökning.

– Ni har lite långsam puls, sa doktorn.

– Ja, men det gör ingenting. Jag har ju gott om tid.

– Vad är det för fel på min man, doktorn?

– Det är magen som är i oordning.

– Ja, doktorn skulle bara ana vilken slarver han är. Doktorn skulle se hans skrivbord!

Den gamla damen hos doktorn:

– Tänk vilka framsteg ni har gjort. När jag var ung fick jag lov att klä av mej nästan helt för att bli undersökt. Nu räcker det att visa tungan.

– Bölden som ni har i nacken är inte farlig, lugnade doktorn sin orolige patient, men ni kan väl i alla fall försöka hålla ett öga på den!

En ska ta vare på de små stönnerna i live – för di behöver en.

Ur
Möe rart å grönne på
av Gunnel och Kjell Swärd

SPF:s resekommitté inbjuder till

Julmarknadsresa till Dagsnäs slott m.m.

17 november. Pris: 540:-

På Dagsnäs Slott arrangeras traditionsenligt "Julmässan" med ca 100 utställare. Här finns yrkesskickliga hantverkare, närodlat delikateser och ett gediget program. Vi kommer att få smörgåsar och kaffe serverade i Stallcaféet. Efter besöket på julmässan åker vi till Löfwings Ateljé och Konstcafé, där vi blir serverade mat, men blir också guidade av konstnären Göran Löfwing. Bilderna han visar i sin ateljé är något av det bästa som kan ses av naturmotiv i Sverige. Vi avslutar dagen med ett besök på Falbygdens Ost, där det också är julmarknad med massor av ostar och andra delikateser.

I priset ingår: Bussresa, inträde till Dagsnäs Slott, julsmörgås med kaffe, lunch och guidning hos Löfwings.

Lerbäcksteatern

9 december. Pris: 685:-

Lerbäcksteatern visar i höst "Det femte mordet", en deckare i dansbandsmiljö.

I priset ingår: Bussresa, teater och en 3-rättersmiddag.

Anmälan senast 20 november

West Side Story, Göteborgsoperan

18 februari. Pris: 1.225:-

West Side Story kallas av olika anledningar "världens bästa musikal" och har sedan urpremiären 1957 tolkats, översatts, setts och älskats av människor över hela världen. Löst baserad på Shakespeares "Romeo och Julia" är det en tragisk kärlekshistoria i stadsmiljö med två rivaliserande ungdomsgäng.

I priset ingår: Bussresa, parkettbiljett och en 2-rättersmiddag samt dricka, kaffe och en godbit

OBS! Anmälan senast 15 november

Den som har gjort en resa har alltid något att berätta.

Välkomna att resa med resekommittén

Marianne Cornelid, tel. 505 98, 070-316 64 65. E-post: maricorn5566@msn.com

OBS! Till er som betalar till SPF:s expedition, **medtag jämnt belopp.**

Resekommitténs bankgiro: 885-2634